

НАШИ ЮБИЛЯРЫ**КУШНЯРЭВІЧ АЛЯКСАНДР МІКАЛАЕВІЧ**

(з нагоды юбілею)

26 мая адзначае сваё 60-годдзе добра вядомы ў Беларусі і за яе межамі вучоны – прафесар кафедры гісторыі, сусветнай культуры і турызму, доктар мастацтвазнаўства, прафесар Аляксандр Мікалаевіч Кушнярэвіч. Ён нарадзіўся ў в. Дзядзілавічы Барысаўскага раёна Мінскай вобласці. Яго бацькі працавалі на крухмальным заводзе ў в. Вароўскае. Бацька Мікалай Іосіфавіч – інжынерам-механікам, а матуля Надзея Ільвічна – рознарабочай. Акрамя старэйшага Аляксандра ў сям’і выхоўваліся сыны Генадзь, Пятро і Сцяпан.

Шлях да прафесіі настаўніка ў выпускніка Дзядзілавіцкай сярэдняй школы расцягнуўся на цэлыя два гады. Пасля яе заканчэння ў 1975 г. ён двойчы спрабуе стаць студэнтам перакладчыцкага факультэта Мінскага інста, але ў выніку вымушаны ўладкавацца на працу слесарам-рамонтнікам Мінскага завода шасцерняў.

Перыяд з верасня 1977 па чэрвень 1982 г. упісаны ў летапіс студэнцкага жыцця юбіляра на гістарычным факультэце Мінскага дзяржаўнага педагогічнага інстытута імя А. М. Горкага. З 1 верасня 1977 г. Аляксандр Кушнярэвіч навучаецца на гістарычным факультэце, дзе на працягу 5 гадоў вывучае не толькі гісторыю, але і авалодвае ведамі і здабывае настаўніцкі вопыт выкладання французскай мовы і грамадазнаўства. Будучаму педагогу пашанцавала пачуць бліскучае лектарскае слова і пазнаёміцца з прафесійным майстэрствам гісторыкаў А. А. Васілеўскага, В. І. Гарамыкінай, М. Р. Гнеўкі, Я. Н. Марголіна, А. Р. Праніка, А. П. П’янкава, В. Р. Федарасавай, а таксама навучацца французскай мове ў Л. Г. Бандарчук, А. Г. Дабрынінай, М. Г. Лапотка, А. А. Макаёнак, Ж. С. Паўлоўскай.

Першую навуковую работу студэнт трэцяга курса А. Кушнярэвіч прысвячае даследаванню гісторыі музея Вялікай Айчыннай вайны ў в. Іканы Барысаўскага раёна. З другога курса ён з’яўляўся актыўным удзельнікам студэнцкага навуковага гуртка па вывучэнні гісторыі і культуры Беларусі, якім шмат гадоў кіраваў апантаны крэйзнаўца і самаадданы педагог з вялікай літары М. Р. Гнеўка. Дзякуючы яму каштоўны вопыт здабывалі і будучыя беларускія навукоўцы – І. Ганецкая, Т. Джумантаева, А. Калбаска, А. Крывальцэвіч, А. Кушнярэвіч, А. Рацько, С. Тарасаў. Менавіта тыя сумесныя вандроўкі, сустрэчы, абмеркаванні, знаёмствы спрыялі творчаму стаўленню будучага даследчыка да археалогіі, сярэднявечнай архітэктуры і мастацтва Беларусі.

Вельмі значны след у станаўленні маладога гісторыка пакінулі прафесійныя сустрэчы з таленавітым беларускім археолагам, нязменным кіраўніком летніх палявых археалагічных раскопак на Мсціслаўшчыне – кандыдатам

гістарычных навук А. А. Трусовым. (На той момант аспірант Інстытута гісторыі АН БССР паспяхова абараніў кандыдацкую дысертацыю на тэму «Археалагічнае вывучэнне помнікаў манументальнага дойлідства на тэрыторыі Беларусі XI–XVII стст.». Адметнасць яго даследчыцкім пошукам надавала метадыка, распрацаваная для архітэктурна-археалагічнага вывучэння помнікаў манументальнай архітэктурны Беларусі, выяўлення асноўных тыпаў муровак і будаўнічых матэрыялаў.) Мажліва, у той час былі пасеяны тыя зярняткі даследчыцкай апантанасці, дзякуючы якой у душы будучага навукоўцы набывала моц вера ў важнасць мэтанакіраванай працы на ніве айчыннай археалагічнай навукі.

З 1982 г. выпускнік гістфака А. М. Кушнярэвіч працуе ў Беларускай рэстаўрацыйным праектным інстытуце на пасадзе малодшага навуковага супрацоўніка. Менавіта там пад кіраўніцтвам А. А. Трусова ў гісторыка пачынае складвацца накірунак уласнага навуковага пошуку – археалогія архітэктурны. У 1984 г. выходзіць першы навуковы артыкул А. М. Кушнярэвіча «Вежы глядзяць скрозь стагоддзі», у якім малады аўтар разглядае багатую гісторыю замкавай архітэктурны сярэднявечнай Беларусі. У наступныя гады канчаткова фарміруецца яго даследчыкі напрамак, звязаны з вывучэннем археалагічна-архітэктурных асноў культуравага дойлідства Беларусі ад позняга Сярэднявечча і пачатку Новага часу.

Працуючы ў Інстытуце, А. М. Кушнярэвіч заканчвае завочную аспірантуру Ленінградскага аддзялення Інстытута археалогіі АН СССР, потым паступае ў аспірантуру Інстытута гісторыі АН БССР на дзённую форму навучання (навуковы кіраўнік – доктар гістарычных навук, прафесар Юрый Васільевіч Штыхаў). Пасля яе заканчэння ў 1990 г. працуе ў адзеле археалогіі дадзенай установы. У канцы мая 1991 г. у Ленінградскім аддзяленні Інстытута археалогіі АН СССР (цяпер – Інстытут гісторыі матэрыяльнай культуры РАН) А. М. Кушнярэвіч абараняе кандыдацкую дысертацыю «Культуравае дойлідства Беларусі XIII–XVI стст.: гістарычнае і архітэктурна-археалагічнае даследаванне» (навуковы кіраўнік – доктар гістарычных навук, прафесар Павел Аляксандравіч Рапапорт).

З 1992 г. працуе выкладчыкам культуралогіі на кафедры тэорыі і гісторыі культуры Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка. У 1993 г. выходзіць першая манаграфія юбіляра «Культуравае дойлідства Беларусі XIII–XVI стст.», якой закладваецца трывалы падмурак для далейшых пошукаў і адкрыццяў. У снежні 1995 г. А. М. Кушнярэвіч атрымлівае вучонае званне дацэнта.

У 2000–2003 гг. навучаецца ў дактарантуры гэтай жа вышэйшай навучальнай установы па спецыяльнасці «Тэорыя і гісторыя культуры». У лютым 2005 г. абараняе доктарскую дысертацыю «Гатычнае дойлідства ВКЛ: функцыянальная і архітэктурная тыпалогія» ў Інстытуце этнаграфіі, мастацтвазнаўства і фальклору НАН Беларусі. Юбіляр адзін з першых сярод айчынных гісторыкаў-медыявістаў звярнуўся да даследавання архітэктурных традыцый ВКЛ. У чэрвені адпаведна з Пастановай Прэзідыума ВАК Рэспублікі Беларусь яму прысуджана вучонае званне доктара мастацтвазнаўства.

На працягу аднаго года, з верасня 2005 па верасень 2006 г., працуе загадчыкам кафедры гісторыі сусветнай цывілізацыі ў прыватнай установе адукацыі «Міжнародны гуманітарна-эканамічны інстытут».

У пачатку 2000-х гадоў даследчыкі сярэднявечнай Беларусі, у тым ліку і наш юбіляр, зрабілі важны падарунак беларускім чытачам, выдаўшы ўпершыню ў двух тамах «Энцыклапедычны даведнік ВКЛ» (2005, 2006). На яго старонках апублікавана звыш двух дзясяткаў навуковых артыкулаў А. М. Кушнярэвіча. У іх ліку – артыкулы аб касцёлах і кляштарах у Вільні, Гародні, Геранёнах, Гнёзна, Ішкальдзі, Іўі і інш. У другім томе друкуюцца яго артыкулы пра кейданскі Георгіеўскі касцёл; ратушу, дом «Пяркунаса», касцёлы Гертруды, Пятра і Паўла ў Коўне; царкву ў Коданах, кляштар у Крэцінзе, манастыр у Мяжэрыцах, цэрквы і касцёлы ў Новай Сержані, Наваградку, Супраслі, Сынкавічах і інш.

З 1 верасня 2006 г. па цяперашні час працуе ва ўстанове вышэйшай адукацыі «Мінскі дзяржаўны лінгвістычны ўніверсітэт»: спачатку на пасадзе загадчыка кафедры культуралогіі, кафедры культуралогіі і міжнароднага турызму, з 1 верасня 2010 г. на пасадзе прафесара кафедры айчыннай гісторыі і сусветнай культуры, з чэрвеня 2012 г. – прафесарам кафедры гісторыі, сусветнай культуры і турызму.

З 2007 г. доктар мастацтвазнаўства А. М. Кушнярэвіч уваходзіць у склад аргкамітэта па правядзенні міжнароднай навуковай канферэнцыі «Беларусь і Германія: гісторыя і сучаснасць», у якой бралі ўдзел гісторыкі Аўстрыі, Беларусі, Германіі, ЗША, Польшчы, Латвіі, Літвы, Расіі і Украіны. На старонках зборнікаў, што ўтрымліваюць матэрыялы гэтай штогадовай канферэнцыі, былі апублікаваны тэзісы дакладаў юбіляра. Ён прысвяціў іх нямецкім уплывам у замкавым дойлідстве ВКЛ, у дэкаратыўна-ўжытковым мастацтве Беларусі XIII–XVIII ст.; разнастайнасці замкаў-кастэляў у беларускай і нямецкай гістарыяграфіі, нямецкім уплывам у абарончым дойлідстве Беларусі: бергфрыдам; архітэктурна-будаўнічай дзейнасці нямецкага дойліда А. Кромера на Беларусі; нямецкім хронікам XIII–XV ст. як крыніцы вывучэння гісторыі Беларусі; ролі нямецкага архітэктара І. Глаўбніца ў развіцці барочнай стылістыкі беларускага дойлідства; нямецкім мастакам Гескім пры двары князёў Радзівілаў; ролі нямецкага архітэктара Я. С. Бекура ў развіцці барочна-класіцыстычнай стылістыкі беларускага дойлідства. У 2007 г. выходзіць манаграфія А. М. Кушнярэвіча «Тыпалогія гатычнага абарончага кultaвага дойлідства Вялікага княства Літоўскага».

З 2008 г. па 2013 г. з'яўляўся кіраўніком кафедральнай навукова-даследчай тэмы «Дыялог культур – культура дыялога: практычны аспект сучасных культуралагічных ведаў». За гэты час падрыхтаваны 3 вучэбна-метадычныя дапаможнікі па культуралогіі і міжнародным турызме, а таксама 2 манаграфіі – «Мураваная дабастыённая фартыфікацыя Вялікага княства Літоўскага» (А. А. Кушнярэвіч), «Станаўленне і трансфармацыя статуса культуралагічнай кампаратывістыкі» (А. А. Павільч). Апошні праз тры гады пасля выхаду манаграфіі падрыхтаваў і абараніў доктарскую дысертацыю «Трансфармацыя статуса кампаратывістыкі ў сучаснай культуралогіі».

У 2011 г. юбіляр выдае манаграфію «Мураваная дабастыённая фартыфікацыя Вялікага княства Літоўскага» (2-е выданне выйшла праз 3 гады ў акадэмічным выдавецтве «Беларуская навука»). Манаграфія атрымала перамогу ў конкурсе, праведзеным Цэнтрам вывучэння гісторыі фартыфікацыі пры Расійскай акадэміі архітэктуры і будаўнічых навук у Маскве ў 2011 г. Навуковая каштоўнасць дадзенага даследавання вынікае з таго, што ў навуковую практыку і шырокі грамадскі дыскурс уведзены малавядомы матэрыял па гісторыі беларускай архітэктуры, які вывучаецца з пазіцыі мастацкіх стыляў і накірункаў развіцця архітэктуры ў XVI–XVII стагоддзях. Аўтар упершыню знаёміць чытача са спецыфікай фарміравання беларускага напрамку гатычнага дойлідства, якое разглядаецца як важная кампанента нацыянальнай мастацкай культуры ва ўмовах існавання поліканфесійнага грамадства ВКЛ. Дзякуючы працам А. М. Кушнярэвіча вызначаны новыя перспектывы даследавання гэтай праблематыкі ў іншых відах мастацтва і прыкладных гістарычных дысцыплінах, што ў сваю чаргу спрыяе актыўнай рэстаўрацыі, ахове і прапагандзе помнікаў дойлідства сярэдневяковай Беларусі.

Актуальнасць такога напрамку даследавання вызначаецца ў першую чаргу тым, што аўтар бачыць перспектыву далейшай распрацоўкі тыпалогіі абарончага дойлідства Беларусі ва ўсходнеславянскім і агульнаеўрапейскім культурна-гістарычным кантэксце. Аўтарам была ўдакладнена і пашырана тыпалогія замкавых і гарадскіх умацаванняў, распрацавана гісторыка-архітэктурная тыпалогія культавага абарончага дойлідства. Упершыню была прапанавана новая гіпотэза паходжання чатырохвежавых храмаў, прыстасаваных да абароны. Помнікам розных тыпалагічных груп навукоўцам дадзена гістарычная і архітэктурна-мастацтвазнаўчая характарыстыка. Адпаведна Пастанове Прэзідыума ВАК Рэспублікі Беларусь ад 7 сакавіка 2012 г. юбіляру прысвоена вучонае званне прафесара па спецыяльнасці «Мастацтвазнаўства».

Кола навуковых інтарэсаў прафесара А. М. Кушнярэвіча не абмяжоўваецца толькі пытаннямі мастацтвазнаўства, але вельмі частка датычыцца культуралагічнай праблематыкі. Выкарыстанне новых падыходаў дазволіла даследчыку адкрыць шматлікія малавядомыя старонкі гісторыі культуры іншых краін і народаў не толькі для беларускага навуковага грамадства, але і студэнцтва. Такія знаходкі служаць асновай новых ведаў пры выкладанні вучэбных дысцыплін «Культуралогія», «Культура Англіі», «Культура Германіі», «Культура Іспаніі», «Культура Францыі», «Тэорыя і гісторыя турызму». На старонках выданняў «Беларускі гістарычны часопіс», «Адукацыя і выхаванне», «Пытанні культуралогіі», «Весці Інстытута сучасных ведаў», «Веснік МДЛУ» часта друкуюцца навуковыя матэрыялы шаноўнага прафесара аб беларуска-нямецкіх мастацкіх сувязях.

Аляксандр Мікалаевіч актыўна ўдзельнічае ў падрыхтоўцы кадраў вышэйшай кваліфікацыі. З 2010 г. з'яўляецца членам спецсавета па абароне кандыдацкіх і доктарскіх дысертацый па мастацтвазнаўстве і культуралогіі пры Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў (БДУКМ). У 2007–2010 гг. быў навуковым кіраўніком кандыдацкага даследавання

«Узаемадзеянне мастацкіх культур у беларускім іканастасе XVI–XVIII стст.» аспіранткі Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. Куляшова. Быў афіцыйным апанентам на абароне доктарскіх і кандыдацкіх дысертацый па культуралогіі і мастацтвазнаўстве.

Даследчык не толькі выступае з цікавымі артыкуламі на старонках розных навуковых выданняў, але і дзеліцца сваімі прафесійнымі ведамі са студэнтамі розных устаноў вышэйшай адукацыі: БДУКМ і Інстытута сучасных ведаў імя А. М. Шырокава. Апроч таго, актыўна ўдзельнічае ў шматлікіх навуковых мерапрыемствах, у тым ліку кангрэсах, круглых сталах і навуковых канферэнцыях як у краіне, так і за яе межамі. З’яўляецца аўтарам звыш 260 навуковых і вучэбна-метадычных прац, у тым ліку мае 3 асабістыя манаграфіі. Яго працы вядомы не толькі ў Беларусі, але ў блізкім і далёкім замежжы.

З 2010 г. Аляксандр Мікалаевіч з’яўляецца сябрам рэдакцыйнай рады «Беларускага гістарычнага часопіса», уваходзіць у склад рэдакцыйнай калегіі навукова-тэарэтычнага штогодніка «Вестник МГЛУ» (гісторыя, філасофія, сацыялогія, эканоміка, культуралогія, паліталогія), а таксама Экспертнага савета ВАК Рэспублікі Беларусь па мастацтвазнаўстве і культуралогіі.

Шаноўны Юбіляр, прыміце нашы сардэчныя словы ўдзячнасці за шматгадовую педагагічную працу, за невычэрпнае жаданне службыць высакародным мэтам выхавання студэнцкай моладзі, шчодра дзяліцца з ёю сваімі творчымі ідэямі, фарміраваць высокі мастацтвазнаўчы густ і захоўваць веру ў гуманістычныя каштоўнасці. Наш юбіляр не перастае радаваць чытачоў і студэнтаў не толькі новымі навуковымі працамі, даследчыцкімі ідэямі, але і сваёй вернасцю навуковым традыцыям. Калегі, сябры, вучні, аднагрупнікі і аднакурснікі віншуюць Аляксандра Мікалаевіча Кушнярэвіча з юбілеем і жадаюць моцнага здароў’я, творчых поспехаў і натхнення на новыя дасягненні.

А. М. Космач, прафесар кафедры гісторыі ўніверсітэта Фрэнсіса Марыёна (г. Фларэнс, штат Паўднёвая Караліна, ЗША), кандыдат гістарычных навук, прафесар, сябра юбіляра.

А. М. Калбаска, кіраўнік па акадэмічных справах Еўрапейскага гуманітарнага ўніверсітэта (г. Вільнюс, Літва), прафесар, аднакурснік юбіляра.

С. Я. Новікаў, загадчык кафедры гісторыі, сусветнай культуры і турызму МДЛУ, дацэнт, кандыдат гістарычных навук, дацэнт, калега юбіляра